

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 9

בס"ד, כ"ד באייר תשס"ט

הקריאה כהנים

א. קורא כהנים

1. עיינו בספרי סוף פיסקא לט, "מנין שחזן צריך... אמור להם".
2. בבלי סוטה לח. "אמר אביי נקטינן... כוותיה דרב חסדא", וברש"י ובתד"ה לשנים.
3. ירושלמי ברכות פ"ה ה"ד, עמ' 48 שו' 27-25, ובירושלמי גיטין פ"ה, עמ' 1077 שו' 48 עד עמ' 1078 שו' 3.
4. בבלי סוטה לט: "א"ר זירא א"ר חסדא... שים שלום".
5. תשובות רב נטרונאי, מה' ברודי, תשובה לד.
6. מנחות מד. תד"ה כל כהן שאינו עולה.
7. ברכות לד. תד"ה לא יענה אמן.
8. יראים תחילת סימן רסט.
9. סידור רס"ג עמ' לט, מב, צד-צו.
10. רמב"ם הלכות ברכת כהנים פי"ד הל' ג, ה, ח, יד.
11. תשובת הרמב"ם, מה' בלאו, סימן רצב.
12. אוצר חילוף המנהגים, חילוף כט.
13. להרחבה – דברי ר"ת מובאים בהגהות מיימוניות להלכות ברכת כהנים פי"ד ס"ק ז'.
14. להרחבה – מהר"ם מרוטנברג, תשובות ופסקים מה' כהנא, ח"א, סימנים לג-לז.
15. בית יוסף, אורח חיים סימן קכח, אות יג ד"ה ושליח ציבור מקרא אותם יברכך.
16. עמק הנצי"ב לספרי במדבר עמ' קנו, ד"ה אמרו, בעיקר ראש העמודה השמאלית, בה הוא חולק על הב"י.
17. לדיון משווה – האם ניתן להעמיק את הבנתנו את הקריאה כהנים על ידי השוואה למודלים נוספים:
 - (א) מוסד "המתקיע" בראש השנה – מה טיבו?
 - (ב) קריאת התורה – רמב"ם הלכות תפילה פי"ב ה"ז.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 9

בס"ד, כ"ד באייר תשס"ט

ספרי פיסקא לט

מנ' שחזן צריך { צריך } לומר להם 'אימרו' ?
ת"ל "אמור להם".

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לח עמוד א

5 אמר אביי, נקטינן: לשנים קורא כהנים, ולא' אינו קורא כהן, שנא': אמור להם, לשנים.
ואמר רב חסדא, נקטינן: כהן קורא כהנים, ואין ישראל קורא כהנים, שנאמר: אמור להם, (לח עמוד ב) משלהם
תהא.
והילכתא כוותיה דאביי, ולית הילכתא כוותיה דרב חסדא.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ה דף ט טור ד /ה"ד

10 אמר רב חסדא וצריך שיהא החזן ישראל
רב נחמן בר יעקב אמר אם היה כהן אחד [אומר כהן] אם היו שנים אומרים כהנים
אמר רב חסדא אפילו כהן אחד אומר כהנים שאינו קורא אלא לשבט

תלמוד ירושלמי מסכת גיטין פרק ה דף מז טור ב /ה"ו

15 אמר רב חסדא וצריך שיהא החזן ישראל
אמר רב חסדא אם היה כהן אחד אומר כהן, לשנים אומר כהנים
ורב הונא אמר אפילו לאחד או' כהנים שאינו קורא אלא השבט
שלא תאמר איש פלוני מגלה עריות ושופך דמים והוא מברכנו אמר הקב"ה ומי מברכך לא אני מברכך שנאמר
ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם

תשובות רב נטרונאי גאון - ברודי (אופק) אורח חיים סימן לד

20 והכי אמר רב נטרונאי גאון: ולקרורות שליח צבור כהנים כך מנהג שקוראן. {ו} פעמים שיגע החזן, מראה לאחר
וקורא עם הכהנים, (ושוחה) [ושותק] החזן ורווח, ואין בכך כלום וכך אנו עושין בישיבה.

תוספות מסכת מנחות דף מד עמוד א

25 כל כהן שאינו עולה לדוכן וכו' - דוקא כשאומר לו עלה כדאיתא בסוטה (דף לט). צריך שיאמר להם חזן הכנסת
שאו ידיכם קודש ובתרגום בבלי נמי מתרגמינן [אמור להם] כד תימרון להון ואע"ג דדרשי' מיניה עשה מפיק
ליה פ' ואלו נאמרינן (סוטה לח). שנים נקראו כהנים ולא כהן אחד ותרתי שמעינן מינה ומ"מ אומר ר"ת שאפי'
כהן אחד עולה לכל הפחות מדרבנן ודייק מלישנא דלא קאמר שני כהנים עולים ולא אחד משמע אפי' אחד ועוד
פ' שש"צ אין לו להקרורות לפי שהוא מפסיק ואין להפסיק אפי' ליהא שמייה רבה ואפי' נחש כרוך על עקיבו וכן

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 9

בס"ד, כ"ד באייר תשס"ט

30 פר"ח דש"צ המפסיק עבירה היא בידו ותניא בספרי אמור להם מלמד שחזן הכנסת אומר להם אמרו ובירושלמי אמרינן ובלבד שיהא החזן ישראל וחזן לאו היינו ש"ץ שחזן הוא שמש הכנסת כדאיתא פ"ק דסנהדרין (דף יז:):
וב' חזנים ופ"ז דבבא מציעא (דף צג:): חזני מתא אבל ש"צ הוא הקורא ואומר ר"ת שש"צ הוא פותח בברכנו ומסיים ואין הכהנים רשאים להתחיל עד שיכלה הדבור מפי הקורא ודווקא כשעומד בבית הכנסת ואומר לו עובר אבל אם עומד בחוץ אינו עובר דאמרינן בירושלמי רבי שמעון בן פזי כד הוה תשיש [הוה] קאי אחורי עמודי ר' אלעזר נפיק לבראי.

תוספות מסכת ברכות דף לד עמוד א

35 לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטרוף - תימה תיפוק ליה דמפסיק תפלה אם עונה אמן וי"ל מאחר שלא אמר האי טעמא ש"מ דעניית אמן לא חשיב ליה הפסקה מאחר שצורך תפלה הוא אבל לקרות כהנים לדוכן אומר ר"ת שאין ש"צ יכול לקוראם דחשיב הפסקה לתפלה אם קוראם אלא אחד מבני הקהל קוראם והא דאמרינן בסוטה פ' אלו נאמרים (ד' לח.) לשנים קורא כהנים וכו' לאו אשליח צבור קאי אלא אחזן כדתיא בספרי (פרשת נשא) אמור להם מלמד שהחזן אומר להם אמרו וחזן לאו היינו שליח צבור דחזן היינו המתעסק בצרכי צבור וכן משמע נמי בסוטה (ד' לט:): דלאו אשליח צבור קאי דמעיקרא קאמר אין הכהנים רשאים להתחיל בברכה עד 40 שיכלה הדבור מפי הקורא פ"י הקורא כהנים ואח"כ אומר אין שליח צבור רשאי וכו' משמע דשנים הם ויש שהיו רוצים לומר דכמו כן אין ש"צ רשאי להקרות יברכך לכהנים דכמו כן הוי הפסקה אמנם רבינו יהודה פ"י דבהדיא יש במדרש טעמי יתרות וחסרות אמור להם מלמד ששליח צבור אומר להם על כל דבור ודבור וכן יש שרוצים להתיר לשליח צבור עצמו לקרות כהנים אפילו לפי ר"ת דמה דפ"י דהויא הפסקה היינו דוקא בימיהם מיד 45 כשסיימו ברכת הודאה לא היו אומרים או"א ברכנו בברכה כדמשמע בסוטה (שם) דקאמר אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד שיכלה אמן מפי הצבור פ"י אמן שעונין בסיום ברכת הודאה אלמא משמע שלא היו אומרים אלא כהנים מיד אבל עכשיו שהורגלו לומר אלהינו בלשון ברכה ותפלה אין זו הפסק דלא גרע מעניית אמן דהכא דלא חשיבא הפסק כדפרישית.

ספר יראים סימן רסט [דפוס ישן - טו]

50 ברכת כהנים. צוה הב"ה את הכהנים שיברכו את ישראל באמור להם דכתיב בפ' נשא דבר אל (בני) אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ותרגום אונקלוס כד יימרון להון.

שו"ת הרמב"ם סימן רצב

55 תשובה + [בכ"ס כתוב בשוליים: צריך לתקן תשובה זו, לפי שיש בה שגיאות] + בענין ברכת כהנים ודאי שאם היה הקורא להם כהנים אחר אין בכך כלום אבל זה לא ראינוהו מעולם ולא שמענו במקום שעושין כך ובכי הא מילתא אמרינן פוק חזי מה עמא דבר. ודאמרת היכי מפסיק שליח צבור וכו' הואיל ומענין התפלה הוא אינו הפסקה. וזה שאמרת שהנוסחא היא אין הקורא + סוטה ל"ט ב' + ודאי כך הוא וקורא נקרא זה שקורא להם

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 9

בס"ד, כ"ד באייר תשס"ט

כהנים וזה שמקרא אותן הברכות ולפי כך סלקתי אני הספק ואמרתי אין המקרא + וכן הוא לפני' בה' תפלה (נשיאת כפים) פי"ד ה"ה. + וודאי שאין תקרא + המקרא (כי"נ) [וכך נראה] + אותן הברכות אלא שליח צבור כדתנן העובר לפני התבה לא יענה אחר הכהנים אמן מפני הטרורף. משה בירבי מימון זצ"ל.

60 הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יד

[ז] ר"ת היה קורא תגר על המנהג הזה ש"ץ קורא כהנים וכתב אי איישר חילי אבטליניה וטעמא דנ"ל הפסקה בתפלה וש"ץ אסור להפסיק בתפלתו אם לא מפני סכנת נפשות והא דאמר אביי נקטינן לשנים קורא כהנים פי' חזן הכנסת שהוא שמש ואינו ש"ץ ותדע שמתחלה אומר עד שיכלה הדבור מן הקורא ולבסוף אומר עד שיתחיל ש"ץ בש"ש הרי דקורא וש"ץ שנים וכן משמע בסוף פ"ק דסנהדרין דחזן הוא שמש העוסק בצרכי בה"כ ורואה היכן קוראין, אמנם בערוך פי' חזן ש"ץ וכתב מורי רבינו כדי שלא לשנות המנהג שיש לש"ץ לומר בלחש אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו' עד שמגיע לכהנים ואומר בקול רם כהנים ומסיים עם קדושך כאמור בלחש ושוב מקרא אותם בקול רם יברכך וכן הוא רגיל לעשות ותימה הוא שהרי הוא בעצמו כתב שלא נתקן לומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו' אלא בשעה שהיו ראויים לנשיאת כפים ואין שם נ"כ כדלקמן בפט"ו בהלכה י' במגדל אינוגשהיים והודה מורי רבינו לדברי ואמר לי שחזר בו מן המנהג ההוא וכן כתב הר"פ שכתב רבינו טעם שאין לאומרו אבל ר"י כתב בתוספות ברכות דעכשיו שהחזן רגיל לאומרו תמיד בשחרית ומוסף הילכך נכון לאומרו גם כשהכהנים עולים וצ"ע בתוספות ברכות וסוטה ע"כ הר"פ:

65 כסף משנה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יד הלכה ג

ומתחילין יברכך. לא ידעתי מנ"ל לרבינו שהם מתחילין יברכך. ואפשר שלמד כן ממה שאמרו [שם ל"ט]. אין הכהנים מתחילין בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הציבור וכמו שאבאר בסמוך:

75 בית יוסף אורח חיים סימן קכח

יג ושליח ציבור מקרא אותם יברכך והם עונין אחריו מלה במלה. זהו דעת רבינו וכן נראה ממה שכתב הר"ן בפרק הקורא את המגילה עומד (טו: ד"ה אין הקורא) אהא דאין הכהנים רשאין להתחיל בברכה עד שיכלה הדיבור מפי הקורא שיש מפרשים שמקריין היו הכהנים כדי שלא יטעו ואין הכהנים רשאין להתחיל אפילו בתיבה ראשונה דליכא למיחש לטעות וכל שכן באידך עד שיכלה דיבור מפי הקורא: אבל מדברי הרמב"ם משמע שתיבת יברכך אין שליח ציבור מקרא אותה שכתב בפרק י"ד (ה"ג) מחזירין פניהם כלפי העם ופושטים אצבעותיהם ומגביהים ידיהם כנגד כתפיהם ומתחילין יברכך ושליח ציבור מקרא אותם מלה במלה והם עונין שנאמר אמור להם עד שמשלימים פסוק ראשון וכל העם עונין אמן וחוזר שליח ציבור ומקרא אותם פסוק שני מלה במלה והם עונין עד שמשלימין פסוק שני וכל העם עונין אמן וכן בפסוק שלישי עכ"ל ואע"פ שאפשר לפרש דהכי קאמר מתחילין יברכך וכיצד הן מתחילין ששליח ציבור מקרא אותם מלה במלה ומלת יברכך בכלל ההקראה ועל דרך זה יש לפרש מה שכתב אח"כ (ה"ח) היו שנים או יותר אינם מתחילים לברך עד שיקרא להם

85

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 9

בס"ד, כ"ד באייר תשס"ט

שליח ציבור ואומר להם כהנים והם עונין ואומרין יברכך והוא מקרא אותם מלה במלה על הסדר שאמרנו. והיה נכון לפרש כן כדי להסכים דעתו עם דעת הפוסקים וגם כי הוא עצמו כתב כן בפירוש המשנה פרק אין עומדין (מ"ד) בנוסחא דידן מכל מקום בכל מלכות ארץ ישראל ובמצרים נוהגים שהכהנים מתחילין מעצמם לומר יברכך בלא שום הקראה ומתיבה שניה ואילך מקרא אותם החזן מלה במלה ואומרים שהם נוהגים כדעת הרמב"ם נראה שהם מפרשים אותו כפשוטו ואומרים שכך הם דבריו בפירוש המשנה בנוסחת הערב שהיא אמיתית. וטעם הדבר מבואר דכיון דאין מקרין הכהנים אלא כדי שלא יטעו בתיבה ראשונה דליכא למיחש לטעות למה יקרו אותה:

באר שבע מסכת סוטה דף לט עמוד א

ואין הכהנים רשאיין להתחיל בברכה אחרת כו'. קשה בעיני [לשון הבית יוסף סימן קכ"ח ד"ה והא דאמרינן], שמאחר שאין הכהנים רשאיין להתחיל אפילו בתיבת יברכך עד ששליח ציבור מקרא אותם תחלה, א"כ מאי עד שיכלה אמן מפי הצבור דקאמר, הא אף לאחר שיכלה אמן מפי הצבור אינם מתחילים אלא המקרא הוא מתחיל, ולדעת הרמב"ם (הלכות נשיאות כפים פי"ד ה"ח) שאין שליח ציבור מקרא להם תיבת יברכך אתי שפיר, והכי קאמר אחר שברכו הכהנים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, אינם רשאים להתחיל בברכה אחרת דהיינו יברכך, עד שיכלה אמן שעונין אחר ברכת אשר קדשנו בקדושתו של אהרן מפי רוב הצבור. אבל לדעת המפרשים (שו"ע או"ח קכ"ח ס"ז) שסוברים שגם יברכך אין אומרים אותו הכהנים עד שש"ץ מקרא אותה, צריך לפרש דברכה אחרת דקאמר, היינו מה שאומרים רבון העולמים עשינו מה שגזרת עלינו וכו', וקאמר שאין הכהנים רשאיין להתחיל אותה עד שיכלה אמן מפי הצבור, כך כתב הרב מהרי"ק ז"ל (ב"י ד"ה ומ"ש ועומדים בשם תרומת הדשן ח"ב סימן ק"ט). ואין דבריו נכונים בעיני, דמה שאומרים הכהנים רבון העולמים עשינו מה שגזרת עלינו כו' אין זה נקרא ברכה כלל, שאין בה לא שם ולא מלכות, אלא תחנה ובקשה בעלמא היא. וכתב עוד ותמהני על הר"ן (מגילה טו, ב בדפ"י הרי"ף ד"ה אין הקורא) שפירש ואין הכהנים מתחילים בברכה אחרת כגון יאר ישא עד שיכלה אמן מפי הצבור, ועל אין הכהנים רשאיין להתחיל בברכה עד שיכלה הדיבור מפי הקורא, כתב שיש מפרשים שמקרים היו הכהנים כדי שלא יטעו, ואין הכהנים רשאים להתחיל אפילו בתיבה ראשונה דליכא למיחש לטעות, וכל שכן באידך עד שיכלה דבור מפי הקורא. ולפי אותם מפרשים אי אפשר לפרש דאין הכהנים רשאיין להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור היינו ברכת יאר ישא, דהא אף לאחר שיכלה אמן מפי הצבור אין הכהנים מתחילין אלא המקרא. ויש לדחוק ולומר דאין הכהנים רשאים לאו דוקא, והוי כאלו אמר אין המקרא את הכהנים רשאי להתחיל בברכה אחרת, דהיינו יאר ישא עד שיכלה אמן מפי הצבור. ועוד יש לומר שמה שכתב אין הכהנים מתחילים בברכה אחרת כגון יאר ישא, היינו לפי מאי דמשמע מפשטא דגמרא שלא היו מקריין את הכהנים מלה במלה, מדלא הזכירו כן בשום מקום, והא דאמרינן בספרי (נשא פיסקא ל"ט) שהחזן אומר אמרו, איכא למימר דהיינו לקרות להם כהנים אבל לא להקרות מלה במלה, וכן משמע שהיא דעתו ז"ל שהרי בלשון יש מפרשים כתב שמקריין היו את הכהנים, נראה דפשטא דמילתא משמע ליה שלא היו מקרים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 9

בס"ד, כ"ד באייר תשס"ט

אותם, ועל פי כן פירש כגון יאר ישא, ולדברי אותן מפרשים הא דאין הכהנים מתחילין בברכה אחרת, יפרשו אותה כמו שפירשתי לדעת הרמב"ם, או כמו שפירשתי לדעת המפרשים דלעיל [ע"כ לשון הבית יוסף]: